

заборонена. І все ж, невеликий цикл занять йому вдалося проводити. Талановитого викладача особливо полюбili працівники і студенти географічного факультету Львівського державного університету. У своїх спогадах вони говорять про його доброту, мудру принциповість, фанатичне захоплення астрономією та фізикою, яке зумів передати багатьом вихованцям. Таку відданість обраній професії сам Іван Антонович пояснює дуже просто: «Творець дав мені певний талант, і я був зобов'язаний його реалізувати на користь спільноти, в яку Він мене закинув. Оце й уся моя філософія» [3, с 143].

На щастя, восени 1973 року головний лікар Львівської обласної туберкульозної лікарні В. М. Кишакевич прийняв рішення зняти його з тубобліку («орієнтуючись більше на самодисципліну хворого, ніж на реальний стан речей – бо ж каверна, хоча і прилікована залишалася» [3, с 190].

З 1974 року Іван Климишин розпочав педагогічну роботу (у повному обсязі!) в Івано-Франківському педагогічному університеті. Із 1993 року Іван Антонович працює в Прикарпатському університеті ім. В. Стефаніка. Він викладав астрономію та астрофізику. Був куратором, якого досі пам'ятають та люблять колишні студенти. Із 1991 року Іван Антонович за сумісництвом – професор Теологічної Академії УГКЦ.

У своїх працях педагог вперше порушив на сучасному рівні проблему об'єднання науки і релігії. Саме у його підручниках обґрунтовано необхідність припинення їхнього вічного конфлікту.

Цікавим є його наукове обґрунтування існування Бога. У 5-му перевиданні книги «Вчені знаходять Бога»[2], І. А. Климишин сформулював теорію «Формули Творця» у якій доводить існування вищого розуму, поєднуючи мистецтво гармонійного співіснування науки і релігії.

Іван Антонович не лише вносив пропозиції стосовно шкільної програми з астрономії. Він є автором підручників та посібників для середньої школи. Ця частина його доробку особливо цінна, оскільки в умовах інформаційного суспільства навчальна книга повинна відображати найважливіші наукові досягнення. Вагомим у роботах професора Климишина було те, що діалектика розвитку астрономічної та фізичної науки знайшла своє відображення у шкільному підручнику. Вчений забезпечив гармонійне поєднання науки та релігії у шкільній програмі. При підготовці книг для учнів Іван Антонович керувався принципами науковості, доступності, зв'язку з життям.

Отже, Іван Антонович Климишин зробив вагомий внесок у розвиток освіти в Україні, зокрема: запропонував Концепцію розвитку астрономічної освіти у нашій державі; створив підручники і навчальні посібники для середньої і вищої школи; був віце-президентом Ради з підготовки астрономічних кадрів при АН СРСР (1976–1983), президентом Комісії з історії астрономії при АН СРСР (1981–1986). Двічі, в 1994 та 1995 роках, Американський біографічний інститут назвав І. А. Климишина Людиною року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Астрономія: Підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / І. А. Климишин, І. П. Крячко. – К.: Знання України, 2002. – 192 с.
2. Климишин І. А. Вчені знаходять Бога / І. А. Климишин. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 96 с.
3. До зір – через терня: повість-діалог / Г. Кичук, І. Климишин. . – Тернопіль: «Збруч», 2011. – 343 с.
4. Климишин І. А. Історія астрономії / І. А. Климишин. – Івано-Франківськ : видавництво ІФТКФІ, 2000. – 652 с.

Костюк Ю.

Науковий керівник – доц. Розумович О. А.

ЕПІКУР: ІЗ ПЕРШИХ УСТ

Хоч моє ім'я стало символом способу життя, який важко співвідноситься з культом розуму, я філософ на ймення Епікур, і сьогодні я приніс вам яблуко із свого Саду. Ви можете не повірити, чи сказати, що це не надто грецький фрукт, але звідки знати, чи немає у цьому яблуці кілька атомів з тих оливок, що росли у моєму саду попід муром? Адже Всесвіт – вічний і безкінечний, ніщо не з'являється із нічого, ніщо не зникає без сліду.

Я народився у 341 р. до н. е. на о. Самос, але мій батько був шкільним вчителем родом з Афін. Ця епоха була однією з найпохмуріших – час повільного занепаду грецької культури. Вона супроводжувалася безперестанними війнами, повстаннями, вбивствами і грабунками. Заборона звільняти рабів остаточно підірвала економіку, їх кількість постійно зростала. Я зрозумів, що для реформи суспільства вже надто пізно і кожен може врятуватися тільки сам. Щоб допомогти іншим знайти шлях з безвиході і розгубленості, потрібно було навчити їх бути щасливими в теперішньому житті, «щастям, можливо, скромним і обмеженим, але надійним і таким, яке може отримати кожен» [1, 356].

Вже пізніше завдяки допомозі друзів у 306 р. до н. е. я купив дім і сад у Афінах. Над входом був надпис «Гостю, тут тобі буде добре, бо задоволення тут – найвище блаженство» [2, 146]. Мій «Сад» був спільнотою щирих друзів, приєднатися міг будь-хто, незалежно від стану чи статі. Серед нас були і раби, і навіть жінки вільної поведінки, але хіба не всі мають рівне право на щастя?

Задоволення – перше, вроджене благо. І коли я скажу, що початок всякого добра – у задоволенні черева, то це буде «неподобство для людей, що ніколи не знали голоду, що шукають задоволення зовсім в іншому, у володінні рідкісними благами, яких вони ніколи не отримують» [1, 366]. Власне, моє вчення було викривлене людьми, що бачили в ньому потурання тілу. Але «коли я кажу, що задоволення – кінцева мета, то це не чуттєві насолоди, а свобода від тілесних страждань і душевних тривог. Не бенкети, не жінки, не їжа народжують приємне життя, а тверезі роздуми, що виявляють причини воління й уникання, що позбавляють думок, які залишають душу в сум'ятті» [8, 106-107].

Найвище задоволення – пасивне, воно полягає у безтурботності духу і відсутності тілесних страждань (а я чудово розумів це, бо жив із важким захворюванням шлунка та сечового міхура, що не відступало ні на день). Звісно, людям зрозуміліша активність, задоволення руху, що виникає під впливом зовнішніх причин. Але це тільки спосіб заглушити страждання, бо в його основі – потреба, яка може залишитися і не задоволеною.

Бажання бувають різні: одні — природні й необхідні; інші — природні, але не необхідні; ще інші — не природні й не необхідні, а породжені пустими думками. Аби зрозуміти справжню їх суть, потрібно запитати себе: що буде зі мною, якщо збудеться те, чого я бажаю? Крім того, немає однозначної переваги фізичних (першоосновних) чи духовних бажань – справа тільки у мірі приємності, яку приносить їх задоволення. І хоч всіляке задоволення – благо, а всіляке страждання – зло, останнє може бути кращим, якщо, витерпівши страждання, ми збільшимо задоволення. Наприклад, я можу з'їсти це яблуко просто зараз, а можу дочекатися, доки з нього виросте велике дерево і пригостити його плодами своїх друзів.

Мене звинувачували у епігонстві, у тому, що я зневажаю наставників, через те, що мав сміливість називати себе самоуком. Справді, моє вчення близьке до Демокрітового: в основі Всесвіту, як і цього яблука, – атоми і порожнеча. Але, на відміну від свого попередника, я зрозумів, що атоми мають якісні відмінності (форма, маса), вони надзвичайно малі і мають однакову величину, а що найголовніше – їхній рух не детермінований, вони можуть відхилятися. Отже, у світі існує місце для випадковості, а демокрітовий фаталізм зникає. З атомів складається і душа, це – тонке тіло, розсіяне по всьому організмі. Життя і свідомість – не що інше, як наслідок її руху, а різні матерії душі спричиняють відмінні психічні стани [7].

Мене часто називали безбожником через те, що я прагнув позбавити людей страхів, що віддаляли їх від щастя. Сум'яття перед богами, страх кари за непослух і постійного втручання – наслідок ілюзії. Безбожник – не той, хто заперечує богів, а той, хто поділяє думку натовпу про них. «Боги існують, бо знання про них – очевидність...». Вони справді досконалі істоти, що живуть у блаженстві і вічному спокої поміж світами, витвореними з атомів. Навіщо їм цікавитися людьми чи чинити їм зло? У богів немає іншої турботи, крім їх власного благополуччя і ми були б нерозумними, не роблячи того, що й вони [1, 362].

Іншим страхом, що паралізує людей, є страх смерті. Думка про неї переслідує всюди і змушує страждати. Душа гине разом з тілом, це безсумнівно, але смерть – ніщо для нас. Коли ми є, її ще немає, а коли вона настає, то вже немає нас. Людина не може зустрітися зі смертю, отже – відсутня й причина для страху.

Але не можна розсіяти страх про найголовніше, не осягнувши природи Всесвіту і підозрюючи, що в байках щось усе-таки є. Тому чисту насолоду не можна отримати без вивчення природи [5, 179]. Я вважаю, що тільки через чуттєві враження можна пізнати світ. Вони передають дійсність такою, як вона є, тому люди не здатні скласти враження про те, чого не можуть сприйняти. Я бачу яблуко, відчуваю його вагу в руці, отже воно існує. Безпосередні відчуття завжди правдиві, а помилки з'являються через недосконалість суджень. Ми сприймаємо подоби предметів, а не їх самих, тому потрібно враховувати, що ці подоби змінюються на шляху, та й не кожному з них органи чуття можуть розпізнати.

Є два способи досягнути щастя – розум і чеснота. Не можна жити солодко, коли не живеш розумно, добре і праведно; і не можна жити розумно, добре і праведно, коли не живеш солодко. Головна роль розуму – відсіювати погані думки, що порушують стан атараксії. Чеснота ж веде до безпеки і спокою життя, але сама по собі не є цінною, адже немає якоїсь абсолютної справедливості – є тільки договір людей про те, щоб не чинити і не терпіти кривди. Тож якщо «не зневажиш законів, не порушиш добрих звичаїв, не засмутиш ближнього, не надвередиш тіла, не витратиш засобів, необхідних для життя, то використовуй як хочеш свої бажання» [7, 170].

Тому наперекір Арістотелю я кажу, що дружба вища за справедливість. Вона найблагодініша з людських пристрастей, безкінечно збільшує задоволення жити. Дружба – це і є мудрість. Не той друг, хто постійно шукає користі, але й не друг той, хто ніколи не з'єднує її з дружбою: один торгує прихильністю, щоб отримати щось, інший не має доброї надії на майбутнє. Справжньому другу не стільки необхідно, щоб я поділився з ним своїм яблуком, скільки впевненість у тому, що, коли з'явиться необхідність, я це зроблю.

І наостанок я хочу нагадати вам свій тетрафармакон і вірю, що він допоможе на шляху до щастя:

Не варто боятися Богів.
Не варто боятися смерті.
Насолоду легко досягти.
Страждання легко витерпіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боннар А. Греческая цивилизация. В 3-х т. —Т. 3. От Еврипида до Александрии. — М.: Искусство, 1991. — С. 348 – 377.
2. Гончарова Т. В. Эпикур. — М.: Мол. Гвардия, 1988. — 303 с.
3. Епікур. Лист до Геродота // Читанка з історії філософії у 6 кн. — Кн. 1. — К.: Довіра, 1992. — С. 177.
4. Епікур. Лист до Менекея // Читанка з історії філософії у 6 кн. — Кн. 1. — К.: Довіра, 1992. — С. 178.
5. Епікур. Головні думки // Читанка з історії філософії у 6 кн. — Кн. 1. — К.: Довіра, 1992. — С. 179 – 181.
6. Кисиль В. Я., Рибери В. В. Галерея античних філософів. В 2-х т. — Т. 2. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. — 576 с.
7. Татаркевич Вл. Історія філософії. Т. 1 : Антична і середньовічна філософія. — Львів : Свічадо, 1997. — С. 166 – 176.
8. Шакир-Заде А. С. Эпикур. — М.: Соцэкгиз, 1963. — 224 с.

Коханська В.

Науковий керівник – проф. Бучко Д.Г.

ПРИЗВИСЬКА УЧНІВ ТА ВЧИТЕЛІВ

Об'єктом нашої розвідки стали прізвиська учнів та вчителів с. Пробіжна Чортківського району Тернопільської обл., всього проаналізовано 100 прізвиськ. Мета статті – визначити мотиви та структурно-словотвірні особливості шкільних прізвиськ.

На сьогоднішній день в українській антропоніміці прізвиська ще мало досліджені, особливо це стосується прізвиськ учнів та вчителів.

Прізвисько – це неофіційне, факультативне означення особи, яке служить для легшого виокремлення її серед інших подібних осіб, і найчастіше має оцінний характер [2:268]. Шкільні прізвиська – це прізвиська, «які приклеюють школярі своїм однокласникам і вчителям..., умовний знак маленької корпорації» [3:22].